

Hotărârea Prodan contra Moldovei

În cazul Prodan contra Moldovei,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea a IV-a, în Camera în următoarea componență:

D-1 Nicolas BRATSA, Președinte;
D-1 M.PELLONPÄÄ;
D-a V.STRASNICKA;
D-1 R.MARUSTE;
D-1 S.PAVLOVSKI;
D-1 L.GARLICKI;
D-1 J.BORRERO BORRERO, judecători
și D-1 M.O BOYLE, Grefierul secțiunii;

Deliberând la 7 ianuarie 2003 și la 27 aprilie 2004;
Adoptă următoarea hotărâre, la ultima dată menționată :

PROCEDURA

1. Cazul a fost inițiat prin cererea nr. 49806-99 contra Republicii Moldova, înaintată către Curte conform articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (în continuare - Convenția) de către o moldoveancă, Dna Tatiana Prodan la 5 ianuarie 1999.
2. Reclamanta a fost reprezentată în fața Curții de către dl Vitalie Nagacevski, activând în numele organizației non guvernamentale Juriștii pentru Drepturile Omului, cu sediul la Chișinău.
3. Guvernul Republicii Moldova (în continuare - Guvernul) a fost reprezentat de către Agentul Guvernamental dl Vitalie Pârlog, de la Ministerul Justiției.

4. Reclamanta a invocat, în particular, că neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate în favoarea ei este incompatibilă cu Convenția.

5. Cererea a fost remisă Secțiunii a IV-a a Curții conform Regulii 52 §1 a Regulamentului Curții. În cadrul acestei Secțiuni, Camera care va analiza cazul (articolul 27 §1 al Convenției) a fost constituită în conformitate cu prevederile Regulii 26 §1.

6. Potrivit unei decizii din 7 ianuarie 2003, Curtea a declarat cererea ca fiind admisibilă.

7. După ce au fost consultate părțile, Camera a hotărât că nu a fost solicitată nici o audiere asupra fondului (Regula 59 §3 *in fine*), iar părțile și-au răspuns în formă scrisă la observațiile fiecăreia.

8. Reclamanta și Guvernul au depus observațiile asupra fondului conform Regulii 59 §1.

9. Conform unei scrisori ce datează din 4 septembrie 2003, Guvernul a informat Curtea despre adoptarea și intrarea în vigoare a noului Cod Civil și asupra modificărilor la anumite prevederi ale Codului de Procedură Civilă și a ridicat o obiecție preliminară adițională în această privință.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAZULUI

10. Reclamanta s-a născut în anul 1924 și trăiește în Chișinău.

11. În iunie 1946 autoritățile sovietice au naționalizat casa părinților reclamantei. În 1949 părinții ei au fost deportați în Siberia.

12. La 8 decembrie 1992 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea Nr.1225 - XII cu privire la reabilitarea victimelor represiunii politice comisă de către regimul totalitar comunist de ocupație. Legea a permis victimelor represiunilor sovietice să reclame proprietatea lor confiscată sau naționalizată.

13. În anul 1997, reclamanta a înaintat o cerere de chemare în judecată la Judecătoria Sectorului Centru, potrivit căreia ea cerea restituirea casei părinților ei. La acel moment casa în cauză consta din șase apartamente: nr.3, 6, 7, 8, 12 și 13. Deoarece apartamentele nr.3, 6, 7, 8, 13 au fost cumpărate de către foștii chiriași, reclamanta a cerut să fie declarate nule și să fie anulate contractele de cumpărare a acestor apartamente de la stat. De asemenea, ea cerut evacuarea tuturor locatarilor casei.

14. La 14 martie 1997, Judecătoria Sectorului Centru a decis în favoarea reclamantei și a pronunțat hotărârea de restituire a casei. Au fost declarate nule și anulate contractele potrivit cărora apartamentele nr.3, 6, 7, 8 și 13 au fost vândute chiriașilor lor. În continuare Curtea a ordonat Consiliului Municipal să evacueze locatarii acestor apartamente, inclusiv pe cei din apartamentul nr.12 și a indicat Consiliului Municipal să ofere tuturor chiriașilor respectivi un alt spațiu locativ.

15. Consiliul Municipal și chiriașii au înaintat apel la Tribunalul Municipiului Chișinău contra hotărârii Judecătoriei Sectorului Centru. La 17 octombrie 1997 Tribunalul municipiului Chișinău a admis apelul anulând hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru.

16. Reclamanta a înaintat apel împotriva deciziei Tribunalului municipiului Chișinău. La 31 martie 1998 Curtea de Apel a respins apelul și a menținut decizia Tribunalului municipiului Chișinău.

17. În conformitate cu cererea reclamantei, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus la Curtea Supremă de Justiție, recurs în anulare împotriva deciziilor Tribunalului municipiului Chișinău și a Curții de Apel.

18. La 19 august 1998, Curtea Supremă de Justiție a anulat deciziile Tribunalului municipiului Chișinău și a Curții de Apel, menținând hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru din 14 martie 1997 din motivul că ambele instanțe judecătorești, atât Tribunalul municipiului Chișinău, cât și Curtea de Apel au interpretat incorect prevederile Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992 (vezi paragraful 30 prezentat mai jos).

19. La o dată nespecificată, în anul 1998, după ce a obținut titlul executoriu, reclamanta a cerut Consiliului Municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997. Într-o scrisoare din 14 ianuarie 1999, Consiliul Municipal a informat reclamanta că, din cauza lipsei de fonduri pentru construirea apartamentelor pentru chiriașii evacuați, nu a putut executa hotărârea.

20. În anul 1999 reclamanta a înainta o cerere Organului Cadastral Teritorial Chișinău de a i se elibera certificatul de proprietate asupra casei în cauză. Într-o scrisoare din 15 septembrie 1999 Organul Cadastral Teritorial Chișinău a informat reclamanta că va elibera titlul de proprietate doar în baza „actului de predare – primire” eliberat de Consiliul Municipal.

21. În octombrie 1999 reclamanta a înaintat o cerere de chemare în judecată la Judecătoria Sectorului Centru contra Consiliul Municipal cerând repararea prejudiciilor cauzate de neexecutarea la timp a hotărârii din 14 martie 1997. La 17 noiembrie 1999, Judecătoria Sectorului Centru a respins această acțiune ca fiind nefondată. Reclamanta nu a înaintat apel împotriva hotărârii respective și ea a devenit definitivă.

22. În 2000 reclamanta a înaintat o cerere Judecătoriei Sectorului Centru cerând schimbarea parțială a modalității de executare a hotărârii din 14 martie 1997. În special, ea a cerut echivalentul în bani de la Consiliul Municipal în locul restituirii apartamentelor nr.3, 6, 7, 12 și 13. La 7 februarie 2000, Judecătoria Sectorului Centru a dat ordin de evaluare din apartamente de către specialiștii Organului Cadastral Teritorial Chișinău. Potrivit unei cereri din partea reclamantei, la 24 februarie 2000 Judecătoria Sectorului Centru a cerut ca evaluarea apartamentelor să fie făcută de către specialiști independenți competenți în domeniul proprietății de bunuri imobile.

23. La 3 octombrie 2000, Judecătoria Sectorului Centru a decis să schimbe parțial modalitatea de executare a hotărârii din 14 martie 1997 și a ordonat să se plătească reclamantei suma de 488 274 lei moldovenești (MDL), valoarea de piață a apartamentelor nr.3, 6, 7, 12 și 13.

24. Consiliul Municipal a înaintat Tribunalului Municipiului Chișinău apel împotriva acestei hotărâri. La 10 ianuarie 2001, Tribunalul municipiului

Chișinău a respins apelul menținând hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000.

25. În anul 2001 reclamanta a solicitat Direcției de Repartizare a Spațiului Locativ a Consiliului Municipal să execute hotărârea din 14 martie 1997, deoarece ea prevedea evacuarea locatarilor din apartamentul nr.8. Printr-o scrisoare din 26 martie 2001, Consiliul Municipal a informat reclamanta că, din cauza lipsei de fonduri pentru construirea clădirilor cu apartamente și a spațiului locativ alternativ pentru chiriașii evacuați, hotărârea din 14 martie 1997 nu poate fi executată.

26. La 10 aprilie 2001, Judecătoria Sectorului Centru a refuzat cererea Consiliul Municipal prin care acesta cerea amânarea executării hotărârii Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000. La 19 iunie 2001, Tribunalul municipiului Chișinău, printr-o decizie finală a respins apelul Vice-primarului contra hotărârii sus-menționate.

27. Conform cererii Consiliului Municipal, Procuratura Generală a Republicii Moldova a depus un recurs în anulare la Curtea Supremă de Justiție prin care a cerut anularea hotărârilor Judecătoriei Sectorului Centru din 3 octombrie 2000 și a Tribunalului municipiului Chișinău din 10 ianuarie 2001.

28. La 12 septembrie 2001, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul în anulare depus de Procurorul General.

29. La o data nespecificată, reclamanta a înaintat o nouă cerere către Consiliul Municipal pentru executarea hotărârilor din 14 martie 1997 și din 3 octombrie 2000. Printr-o scrisoare din 23 octombrie 2001, Consiliul Municipal a informat reclamanta că din cauza lipsei de fonduri și a spațiilor locative alternative pentru chiriașii apartamentului nr.8, hotărârea din 14 martie 1997 nu poate fi executată. Referitor la executarea hotărârii din 3 octombrie 2000, Consiliul Municipal a răspuns că banii vor ar fi plătiți după ce alte ordine judecătorești ar fi fost plătite.

30. La 20 noiembrie 2002, Consiliul Municipal a plătit reclamantei o sumă în valoare de 488 274 MDL (echivalentul a 29 238 EURO în acea perioadă)

conform hotărârii din 3 octombrie 2000. Hotărârea din 14 martie 1997 cu privire la evacuarea chiriașilor din apartamentul nr.8 a rămas neexecutată.

II. DREPTUL INTERN PERTINENT

31. Prevederile relevante ale Legii nr.1225-XII din 8 decembrie 1992, cu modificările ulterioare din 23 noiembrie 1994, prevede următoarele:

„Articolul 12. Restituirea averii persoanelor supuse represiunilor

(1) Cetățenilor Republicii Moldova, supuși represiunilor politice și ulterior reabilitați, li se restituie, la cererea lor sau a moștenitorilor lor, averea confiscată, naționalizată sau luată în alt mod. (...)

(5) Actele de vânzare – cumpărare sau de înstrăinare în alt mod a caselor, clădirilor și a altor construcții și bunuri confiscate, naționalizate sau luate de la persoanele supuse represiunilor, efectuate după reabilitarea acestora, se declară nule pe cale judiciară, la cererea persoanelor supuse represiunilor sau a moștenitorilor lor.”

În 1998 articolul de mai sus a fost completat cu un nou paragraf prin Legea nr. 84-XIV din 8 iulie 1998, care prevede următoarele:

„ (6) Persoanele care urmează a fi evacuate din casele restituite sunt asigurate cu spațiu locativ peste rând, la momentul evacuării, de către autoritățile administrației publice locale, în conformitate cu legislația.”

Articolul 426 al Codului de Procedură Civilă, în vigoare în perioada 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003 prevede următoarele:

„Creditorului – urmăritor și debitorului li se comunică locul și data ședinței dar neprezentarea lor nu împiedică soluționarea chestiunii depuse în fața instanței.

Împotriva încheierii instanței cu privire la actele executorului judecătoresc se poate face recurs.”

Articolul 478 din Codul Civil, în vigoare în perioada 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003 prevede următoarele:

„Prejudiciul cauzat persoanei fizice sau juridice în urma acțiunilor ilicite ale organelor de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești se

repară de către stat integral, indiferent de culpa persoanelor cu funcții de răspundere din organele de cercetare penală, de anchetă preliminară, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în modul stabilit de lege.”

La 12 iunie 2003 a intrat în vigoare noul Cod Civil. Articolul 1404 al Codului Civil prevede următoarele:

„(1) Prejudiciul cauzat printr-un act administrativ ilegal sau nesoluționarea în termen legal a unei cereri de către o autoritate publică sau de către o persoană cu funcție de răspundere din cadrul ei se repară integral de autoritatea publică. Persoana cu funcție de răspundere va răspunde solidar în cazul intenției sau culpei grave.

(2) Persoanele fizice au dreptul să ceară repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile indicate la al. 1.”

ÎN DREPT

I. EXCEPȚIILE PRELIMINARE ALE GUVERNULUI

A. Neepuizarea căilor de recurs interne

32. În observațiile sale din 7 martie 2003 și din 4 septembrie 2003, Guvernul Republicii Moldova a invocat pentru prima dată excepția de neepuizare a remediilor interne, bazându-se pe faptul că reclamanta nu a folosit remediile prevăzute de articolele 426 a vechiului Cod de Procedură Civilă, articolul 478 al Codului Civil sau ale articolului 1404 al noului Cod Civil al Republicii Moldova.

1. *Articolul 426 al vechiului Cod de Procedură Civilă și articolul 478 al vechiului Cod Civil*

33. Curtea reamintește faptul că în conformitate cu Regula 55 a Regulamentului Curții orice declarație de inadmisibilitate trebuie făcută de către statul reclamat în observațiile sale referitoare la admisibilitatea cererii, dacă caracterul și circumstanțele faptelor o permit.

34. În ceea ce privește articolul 426 al vechiului Cod de Procedură Civilă și articolul 478 al vechiului Cod Civil, Curtea notează că aceste coduri au fost în vigoare în perioada dintre 26 decembrie 1964 și 12 iunie 2003.

35. Cazul a fost comunicat Guvernului Republicii Moldova la 27 noiembrie 2001 și Guvernul a fost rugat să prezinte observațiile sale cu privire la admisibilitatea cererii înainte de 8 ianuarie 2002. Guvernul, totuși, nu a prezentat nici o observație cu privire la admisibilitate și cererea a fost declarată admisibilă de către Curte la 7 ianuarie 2003. Guvernul a prezentat observațiile sale cu privire la admisibilitatea și fondul cererii la 7 martie 2003 și la 4 septembrie 2003.

36. Deoarece nu există motive speciale care ar absolvi Guvernul de invocarea obiecțiilor sale cu privire la faptul că reclamanta nu a folosit prevederile articolului 426 al vechiului Cod de Procedură Civilă și ale articolului 478 al vechiului Cod Civil în procedura de admisibilitate, el nu o mai pot face acum. (*Maurer v. Austria*, nr. 50110/99, §16, 17 ianuarie 2002).

37. În consecință, excepțiile preliminare ale Guvernului cu privire la articolul 426 al vechiului Cod de Procedură Civilă și la articolul 478 al vechiului Cod Civil trebuie respinse.

2. Articolul 1404 al noului Cod Civil

38. Curtea reiterează faptul că regula epuizării tuturor remediilor naționale așa cum prevede articolul 35 §1 al Convenției se bazează pe presupunerea că sistemul juridic național prevede remedii efective împotriva încălcărilor drepturilor. Sarcina de a dovedi acest lucru îi aparține Guvernului care invocă regula neepuizării cu scopul de a convinge Curtea că reclamanta a beneficiat de dreptul la un remediu efectiv în teorie și în practică la timpul relevant, adică remediul a fost accesibil, capabil de a oferi o redresare a plângerii și ar oferi posibilități rezonabile de succes (vezi *V. contra Regatului Unit al Marii Britanii*, (GC), NR. 24888/94, § 57, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 1999 – IX).

39. Evaluarea faptului dacă remediile naționale au fost epuizate este în mod normal, efectuată cu referința la data la care cererea a fost depusă la Curtea

Europeană. Totuși, această regulă are și excepții, care pot fi justificate de circumstanțele speciale ale fiecărui caz (*Brusco v. Italia* (dec.), nr. 69789/01, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2001 – XI).

40. Curtea nu consideră că cazul acesta constituie o excepție de la regula de mai sus. Trebuie notat faptul că articolul 1404 al noului Cod Civil prevede un principiu general declarativ de responsabilitate a organelor de stat în cauzele în care a fost cauzat un prejudiciu ca urmare a unor decizii administrative ilegale sau ca rezultat al nesoluționării unei petiții, plângeri în limita de timp obligatorie. În cazul respectiv, nu a existat nici o decizie administrativă și nici o limită de timp obligatorie. Mai mult, articolul nu prevede nici un remediu procedural specific pentru cazurile de neexecutare a hotărârilor judecătorești definitive.

41. Legea invocată de Guvernul Republicii Moldova poate, totuși, fi distinctă de Actul Pinto invocat în hotărârea menționată mai sus *Brusco c. Italiei*, unde legea italiană a fost special elaborată și a intrat în vigoare pentru a soluționa problema existentă în Italia cauzată de durata procedurilor care este contrară prevederilor Convenției.

42. În prezentul caz, Curtea observă că Guvernul pur și simplu a invocat un articol din noul Cod Civil care stabilește principiul răspunderii autorităților statale. Totuși, Guvernul nu a statuat asupra prevederilor legale care ar fi permis reclamantei să asigure executarea hotărârilor judecătorești și repararea prejudiciului cauzat ca urmare a neexecutării pe parcursul mai multor ani a hotărârilor judecătorești respective, la fel Guvernul nu a invocat nici un exemplu de cazuri în care legea invocată de Guvern să fie cu succes folosită. Curtea nu consideră că Guvernul a argumentat suficient eficiența remediei invocat de Guvern sau că reclamanta, la această etapă, ar trebui din nou să invoce violarea drepturilor sale în fața instanțelor de drept naționale.

43. În consecință, baza excepției cu privire la articolul 1404 al noului Cod Civil nu poate fi acceptată.

B. Statutul de victimă

44. Guvernul a susținut faptul că deoarece reclamantei i-a fost achitată la 20 noiembrie 2002 o compensație, reclamanta mai poate pretinde a fi victimă a încălcării prevederilor Convenției numai în privința valorii apartamentului 8 din care chiriașii nu au fost evacuați. Guvernul a susținut faptul că dreptul de proprietate al reclamantei asupra apartamentului 8 a fost stabilit prin hotărârea judecătorească din 14 martie 1997 și că nu a fost contestat.

45. Înainte de a trece la esența revendicărilor reclamantei, Curtea trebuie să stabilească dacă și în ce măsură reclamanta continuă să fie victimă a pretinselor încălcări ale Convenției.

46. Curtea reiterează faptul că mai întâi de toate autoritățile naționale trebuie să redreseze orice încălcare pretinsă a Convenției. Prin prisma acestei obligații continue de a redresa încălcările Convenției, întrebarea dacă reclamanta poate pretinde a fi victimă a unei pretinse încălcări este relevantă la orice etapă a procedurilor stipulate de către Convenție (vezi *E. contra Austria*, cererea nr. 10668/83, decizia Comisiei din 13 mai 1987, Decizii și Rapoarte (DR) 52, p. 177).

47. Curtea în continuare notează că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului în principiu nu este suficientă pentru a considera faptul că victima și-a pierdut statutul de victimă, doar dacă autoritățile naționale au recunoscut fie expres, fie în substanță, și ulterior, a redresat violările Convenției (vezi, ca exemplu, *Amuur c. Franței* hotărârea din 25 iunie 1996, *Rapoartele hotărârilor și a deciziilor* 1996 – III, P. 846, § 36, și *Dalban c. României* (GC), NR. 28114/95, § 44, CEDO 1999 – VI).

48. Revenind la faptele cazului dat, în conformitate cu informația dată de către Guvern și confirmată de către reclamantă, autoritățile i-au dat reclamantei banii potrivit hotărârii din 3 octombrie 2000. Totuși, plata, care a fost efectuată doar după ce prezenta cerere i-a fost comunicată Guvernului, nu a inclus nici o confirmare referitor la pretinsele încălcări. Pe lângă aceasta, Curtea observă că în legătură cu evacuarea chiriașilor din apartamentele nr.3, 6, 7, 12 și 13, hotărârea din 14 martie 1997 nu a fost executată decât la 10 ianuarie 2001 și

referitor la apartamentul nr.8 nu a fost executată până la data pronunțării acestei hotărâri.

49. În aceste condiții, Curtea consideră că reclamanta ar putea pretinde că este victimă a încălcării articolului 6 §1 al Convenției și a articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției.

II. Pretinsa violare a articolului 6 §1 al Convenției

50. Reclamanta invocă faptul că neexecutarea hotărârilor în favoarea ei i-a încălcat dreptul prevăzut articolul 6 §1 al Convenției.

51. Articolul 6 §1 al Convenției, prevede următoarele:

“Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa...”

52. Curtea reiterează faptul că articolul 6 §1 asigură oricui dreptul de a revendica drepturile și obligațiile sale civile într-un tribunal; în acest fel se întruchipă “dreptul la un tribunal”, respectiv, dreptul de acces, care reprezintă dreptul de a institui proceduri în fața unei instanțe judecătorești în chestiuni de natură civilă, constituie un aspect. Cu toate acestea, acel drept ar fi unul iluzoriu dacă un Stat Contractant ar permite ca o hotărâre judecătorească definitivă și obligatorie, să rămână inefficientă (inoperantă) în detrimentul unei părți. Ar fi de neconceput ca articolul 6 §1 să descrie în detalii garanțiile procedurale oferite părților aflate în litigiu – proceduri care sunt echitabile, publice și prompte – fără apărarea implementării hotărârilor judecătorești; a interpreta articolul 6 ca fiind în exclusivitate preocupat de accesul la o instanță judecătorească și îndeplinirea procedurilor ar putea duce la situații incompatibile cu principiile de drept pe care Statele Contractante s-au obligat să le respecte când au ratificat Convenția. Executarea unei hotărâri pronunțate de orice instanță de drept trebuie, deci, privită ca o parte integrantă a “procesului” conform scopurilor articolului 6 (vezi Hotărârea *Hornsby contra Grecia* din 19 martie 1997, *Rapoarte* 1997-II, p.510, §40).

53. Nu se cuvine ca o autoritate de stat să invoce lipsa de fonduri și de spațiu locativ alternativ, ca scuză pentru neexecutarea hotărârilor judecătorești. O întârziere în executarea unei hotărâri ar putea fi justificată numai de anumite circumstanțe deosebite. Dar întârzierea nu poate fi astfel, încât să afecteze esența dreptului apărat conform articolului 6 §1 al Convenției (vezi *Immobiliare Saffi contra Italiei* (GC), nr. 22774/93, § 74, CEDO 1999 - V). În cazul curent, reclamanta nu ar fi trebuit să fie împiedicată să beneficieze de succesul obținut în urma soluționării litigiului, care la început presupunea evacuarea locatarilor tuturor apartamentelor iar, mai târziu oferirea valorii de piață a apartamentelor nr.3, 6, 7, 12 și 13 și evacuarea locatarilor din apartamentul nr.8.

54. Curtea notează faptul că hotărârea Judecătoriei Sectorului Centru din 14 martie 1997 cu privire la apartamentele nr. 3, 6, 7, 12 și 13 a rămas neexecutată timp de 29 de luni, iar în privința apartamentului nr.8 timp de 63 de luni (până în prezent). Referitor la hotărârea din 3 octombrie 2000, Curtea menționează faptul că ea a rămas neexecutată timp de 22 de luni. Curtea de asemenea menționează că aceasta a fost executată doar după ce prezenta cerere a fost comunicată Guvernului.

55. Prin lipsa întreprinderii măsurilor necesare pe parcursul mai multor ani, de a executa hotărârea judecătorească definitivă în acest caz, autoritățile Republicii Moldova au privat prevederile articolului 6 §1 al Convenției de toate efectele benefice.

56. Corespunzător, a existat o încălcare a articolului 6 §1 al Convenției.

III. Pretinsa încălcare a articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției

57. În continuare, reclamanta invocă faptul că datorită neexecutării hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea ei, ea nu a putut să beneficieze de bunurile sale și, astfel, dreptul ei la protecția proprietății conform articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției a fost încălcat.

58. Articolul 1 al Protocolului Nr.1 al Convenției prevede următoarele:

“Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

59. Curtea reiterează faptul că, o “revendicare” poate constitui o “posesie” în accepțiunea articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției, dacă ea este stabilită suficient pentru a fi executată (vezi hotărârea din 9 decembrie 1994, *Stran Greek Refineries și Stratis Andreadis c. Greciei*, Seria A nr. 301 – B, § 59).

60. Hotărârile Judecătoriei Sectorului Centru din 14 martie 1997 și din 3 octombrie 2000 au devenit definitive și executorii la 19 august 1998 și, respectiv la 10 ianuarie 2001. Dar reclamanta nu a putut să obțină executarea acestor hotărâri odată cu data de la care ele au devenit executorii. Urmează, ca imposibilitatea reclamantei de a obține executarea hotărârii din 14 martie 1997 până la 10 ianuarie 2001 referitor la apartamentele nr.3, 6, 7, 12 și 13 și până în prezent cu privire la apartamentul nr.8, a constituit o imixtiune în dreptul său de a beneficia de bunurile sale, precum este prevăzut în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției. Imposibilitatea reclamantei de a obține executarea hotărârii din 3 octombrie 2000 referitor la restituirea valorii de piață a apartamentelor nr.3, 6, 7, 12 și 13 cel puțin până la 20 noiembrie 2002, de asemenea trebuie privită ca o imixtiune în dreptul său de a beneficia de bunurile sale, așa precum este stabilit în prima propoziție a primului paragraf al articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției.

61. Prin neexecutarea hotărârilor Judecătoriei Sectorului Centru, autoritățile naționale au împiedicat reclamanta să primească banii pe care în mod rezonabil ea i-ar fi putut primi și de a obține evacuarea chiriașilor apartamentelor. Guvernul nu a prezentat nici o justificare a acestei imixtiuni și Curtea consideră că lipsa de fonduri și de spațiu locativ alternativ nu poate justifica o astfel de omisiune (vezi *mutatis mutandis*, *Ambrosi c. Italiei*, nr. 31227/96, §§ 28 – 34, 19 octombrie 2000).

62. Respectiv, a existat o încălcare a articolului 1 al Protocolului 1 al Convenției.

IV. Aplicarea articolului 41 al Convenției

63. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

“Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă”.

A. Prejudiciul material

1. Cu privire la pierderile suportate până-n prezent referitor la toate apartamentele.

64. Reclamanta a cerut în calitate de prejudiciu material suferit ca urmare a neexecutării de către autorități a hotărârilor din 14 martie 1997 cu privire la toate cele șase apartamente și a hotărârii judecătorești din 3 octombrie 2000 suma de 49.209,91 EURO. Ea a pretins că această sumă va acoperi pierderea profitului ratat ca urmare a neexecutării hotărârilor judecătorești definitive favorabile ei.

65. Cu privire la hotărârea judecătorească din 14 martie 1997, reclamanta a susținut că ea ar fi dat în chirie casa dacă hotărârea ar fi fost executată la timp, adică imediat după ce a devenit executorie la 19 august 1998. Reclamanta a prezentat rezultatele evaluării casei, evaluare făcută de către un specialist independent, potrivit căreia plata chiriei pentru 1 metru pătrat ar fi fost de 1,2 USD lunar. Ea a înmulțit numărul metrilor pătrați la acel preț și apoi ea a înmulțit rezultatul cu numărul de luni pe parcursul cărora ea nu a putut folosi casa. Apoi, reclamanta a declarat că ea ar fi încasat plata chiriei în avans, pentru un an de zile, potrivit practicii locale, iar banii ar fi fost depuși la o bancă comercială la o rată a dobânzii înaltă.

66. În ceea ce privește hotărârea judecătorească din 3 octombrie 2000, reclamanta a declarat faptul că, banii obținuți ca urmare a executării hotărârii

judecătorești, de asemenea, ar fi generat profit, dacă ar fi fost depuși într-o bancă comercială la o rată a dobânzii înaltă.

67. Guvernul a declarat faptul că, reclamanta nu a reușit să dovedească intenția sa de a da închiria casa dacă hotărârea judecătorească din 14 martie 1997 ar fi fost executată la timp. De asemenea, Guvernul a declarat faptul că, chiar dacă reclamanta ar fi avut acea intenție, nu ar fi fost exclus că ea nu ar găsit chiriași, cel puțin pentru o anumită perioadă de timp.

68. Referitor la declarația reclamantei cu privire la venitul care ar fost generat bani în cazul în care acești bani ar fi fost depuși la o bancă comercială, Guvernul a subliniat faptul că această declarație a fost foarte speculativă, deoarece în perioada iulie 1998 și septembrie 2002, 8 bănci comerciale au dat faliment în Republica Moldova. Mai mult, Guvernul Republicii Moldova a contestat practica de plată a chiriei în avans pentru un an de zile.

69. Guvernul, de asemenea, a contestat exactitatea ratei de schimb și ratei medii a dobânzii declarată de reclamantă.

70. Curtea reiterează faptul că, în cazul în care o hotărâre judecătorească prin care a fost constată o încălcare a unui drept impune statului reclamat o obligațiune legală de a repara consecințele acestei încălcări într-o asemenea măsură încât să permită restabilirea pe cât e posibil a situației existente înainte de încălcare (vezi hotărârea judecătorească *Former King of Greece and Others v. Greece* (GC) (satisfacție echitabilă), nr. 25701/94, § 72). În prezentul caz, repararea ar trebui să aibă drept obiectiv situația în care s-ar fi aflat reclamanta dacă nu ar fi existat încălcare.

71. Curtea consideră într-un mod clar că reclamanta a suferit un prejudiciu material datorită faptului că nu a avut posibilitatea de a beneficia de bunurile sale și datorită neacordării ei a posibilității de a folosi și dispune de bunurile sale (vezi *Immobiliare Saffi contra Italiei* (GC), nr. 22774/93, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 1999 – V). Aceste pierderi au survenit ca urmare a neexecutării celor două hotărâri judecătorești finale. Hotărârea din 14 martie 1997 nu a fost executată timp de 29 de luni cu privire la 5 apartamente (nr.3, 6, 7, 12, 13) și pentru o perioadă de 67 de luni de zile referitor la un apartament

(nr. 8). În ceea ce privește hotărârea din 3 octombrie 2000, nu a fost executată timp de 22 de luni.

72. Trebuie menționat faptul că, reclamanta deja dispunea de spațiu locativ, și prin urmare, contrariu, observațiilor Guvernului, Curtea consideră rezonabil de a declara faptul că, ea ar fi avut intenția de a închiria apartamentele și de a investi suma de bani care i-ar fi fost acordată prin executarea hotărârii din 3 octombrie 2000.

73. Curtea consideră rezonabilă ideea generală conform căreia evaluarea pierderilor suferite ca rezultat al neexecutării hotărârii judecătorești din 14 martie 1997 cu privire la rata chiriei plătită lunar în cazul în care admitem presupunerea că apartamentele ar fi fost închiriate, așa cum a propus reclamanta. Rata lunară a chiriei de 1,2 USD prezentată de reclamantă nu a fost contestată de către Guvern. Ar trebui prin urmare să fie luată drept punct de referință de către Curte.

În același timp, Curtea nu e gata să accepte poziția luată de către reclamantă, (conform căreia ea ar fi investit banii într-o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii) la evaluarea pierderilor suportate ca rezultat al neexecutării hotărârii judecătorești din 3 octombrie 2000, pe care o consideră mai degrabă ca fiind speculativă. Ținând cont de situația delicată a băncilor comerciale din Republica Moldova, Curtea consideră ca fiind mai realistă folosirea ca punct de referință rata medie a dobânzii prevăzută de Banca Națională a Moldovei pentru acea perioadă.

74. Mai sunt și alți factori care trebuie în mod realist luați în considerație de către Curte în orice evaluare.

În primul rând, în lipsa unei evidențe bazate pe situația de pe piață care ar dovedi contrariul, reclamanta ar fi fost în mod inevitabil întâlnit anumite întârzieri în găsirea chiriașilor potriviți și ar fi avut anumite cheltuieli de durată în legătură cu respectivele apartamente.

În al doilea rând, ținând cont de valoarea celor 5 apartamente care prin noțiune ar fi fost mai mică dacă ele ar fi fost fără chiriași. Prin urmare, trebuie ținut

cont de faptul că în probabilitatea în care Judecătoria sectorului Centru ar fi luat în considerație faptul că bunurile ar fi fost închiriate la evaluarea valorii apartamentelor în hotărârea judecătorească din 3 octombrie 2000. Și, în sfârșit, orice venit ar fi fost supus impozitării.

75. Luând în considerație circumstanțele de mai sus și hotărând echitabil, Curtea acordă reclamantei suma totală de 11.000 EURO pentru prejudiciu material suferit ca rezultat al neexecutării hotărârilor judecătorești din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000.

2. Referitor la apartamentul nr.8

76. Curtea observă faptul că, deși s-a luat în considerație în evaluările de mai sus ale compensației pierderile suferite cu privire la apartamentul nr. 8, hotărârea judecătorească din 14 martie 1997 în ceea ce privește acest apartament continuă să nu fie executată. În această situație, Curtea consideră că apartamentul ar trebui fie restituit reclamantei fie ca reclamanta să primească valoarea actuală de piață a acestuia. Deoarece Curtea nu posedă la dispoziția sa informații despre valoarea actuală de piață a acestui bun, se consideră că aplicarea articolului 41 nu poate fi decisă și trebuie amânată.

B. Prejudiciul moral

77. Reclamanta a cerut 49.210 EURO pentru prejudiciul moral suportat ca urmare a refuzului autorităților de a executa hotărârile judecătorești din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000.

78. Ea a susținut faptul că, deoarece autoritățile nu au executat hotărârile judecătorești, aceasta i-a cauzat suferințe datorită faptului că casa disputată a reprezentat nu numai o valoare materială dar, de asemenea o valoare sentimentală ca urmare a faptului că aceasta a fost casa părinților ei în care ea a copilărit.

79. Mai mult, reclamanta susține că ea a fost umilită și tratată cu dispreț pe parcursul anilor în care ea a trebuit să implore funcționarii publici și să aștepte în fața oficiilor lor în ordine de a obține executarea hotărârilor.

80. De asemenea, ea a reclamat faptul că a suferit de sărăcie la care ea a fost expusă și a trebuit să se întrețină dintr-o pensie de stat în valoare de numai 120 MDL lunar (13.62 EURO conform datelor din martie 2003) și nu a fost în stare să trăiască în condiții decente având în calitate de venituri plata pe care ar fi obținut-o de la închirierea casei sale.

81. Guvernul a contestat suma cerută de către reclamantă, susținând faptul că este excesivă prin prisma jurisprudenței Curții Europene. Ei au statuat faptul că în anumite cazuri simplul fapt că a fost constatată o violare este considerată ca fiind satisfacție echitabilă. Guvernul în continuare a citat hotărârea în cazul (*Brumărescu c. României* (satisfacție echitabilă) (GC), nr. 28342/95, CEDO 2001 –I), caz în care i s-a acordat reclamantului 15.000 USD pentru prejudiciu moral, statuând că în cazul prezent suma ar trebui să fie mai mică deoarece dreptul la proprietate asupra casei nu este disputat de către Guvern.

82. Curtea consideră că reclamantului i s-a cauzat un anumit stres și frustrare ca rezultat al neexecutării hotărârilor judecătorești. Curtea acordă reclamantei suma totală de 3.000 EURO pentru prejudiciu moral.

C. Costuri si cheltuieli

83. Curtea notează faptul că reclamantei i s-a acordat asistență legală conform schemei Curții de asistență legală pentru prezentarea observațiilor sale și a comentariilor adiționale și cheltuieli de secretariat. Reclamanta nu a revendicat cheltuieli legale suplimentare. În consecință, Curții nu i s-a cerut acordarea unei compensații la acest capitol.

D. Penalități

84. Curtea consideră potrivit ca neplata dobânzii să fie bazată pe rata minimă de împrumut a Băncii Centrale Europene, la care ar trebui adunate trei procente.

Din aceste considerente, Curtea

1. Respinge în mod unanim obiecțiile preliminare ale Guvernului cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne;
2. Susține unanim faptul că reclamanta poate invoca calitatea de victimă conform prevederilor articolului 34 al Convenției;
3. Susține unanim că a existat o violare a articolului 6 al. 1 al Convenției;
4. Susține unanim că a existat o încălcare a articolului 1 Protocol 1 al Convenției;
5. Susține cu șase voturi contra unu cu privire la pierderile suferite:
 - (a) că statul reclamat trebuie să achite reclamantei, într-o perioadă de trei luni de la data la care hotărârea judecătorească a devenit definitivă în conformitate cu prevederile articolului 44 al. 2 al Convenției, 11 000 EURO (unsprezece mii de euro) în calitate de prejudiciu material și 3 000 EURO (trei mii euro) în calitate de prejudiciu moral, care urmează a fi schimbate în valuta națională a statului reclamat la rata de schimb aplicabilă la data soluționării, plus orice taxă care trebuie încasată;
 - (b) că din momentul expirării celor trei luni sus menționate până la data achitării trebuie achitată o rată simplă a dobânzii la suma de mai sus la rata egală cu rata limită de împrumut a Băncii Centrale Europene pentru perioada de neplată plus trei procente.
6. Susține cu șase voturi contra unu, referitor la situația ce continuă cu privire la nerestituirea apartamentului nr. 8 reclamantei, că problema aplicării articolului 41 al Convenției nu poate fi deocamdată aplicat, în consecință,
 - (a) rezervă în aplicarea acestuia,
 - (b) invită Guvernul Republicii Moldova și reclamanta să prezinte în decursul următoarelor trei luni, observațiile lor cu privire la valoarea de piață a apartamentului nr. 8 și, să notifice Curtea despre orice înțelegere la care ar putea ajunge, luând în considerație observațiile Curții din paragraful 75 de mai sus;
 - (c) rezervă în orice procedură ulterioară și delegă Președintele Camerei cu autoritatea de supraveghere.

Opinia parțial disidentă a judecătorului Pavlovschi

Eu sunt de acord cu faptul că în prezentul caz a existat o violare a articolului 6 al.1 și a articolului 1 Protocolul 1 al Convenției.

În același timp, eu regret mult faptul că nu pot spune același lucru referitor la concluziile majorității cu privire la aplicarea articolului 41 al Convenției. Nu pot împărtăși poziția majorității din următoarele motive.

COMENTARII GENERALE

În opinia mea, în prezentul caz nu este nici un argument plauzibil care ar demonstra faptul că reclamanta chiar a suferit vreun prejudiciu material în forma pretinsă de către reclamantă și de către avocații săi.

Este un principiu general recunoscut de către toate jurisdicțiile democrate, chiar o idee comună, faptul formelor de prejudiciu material pretins parte a circumstanțelor care trebuie dovedite „dincolo de un dubiu rezonabil” în toate cazurile când chestiunea compensării pentru prejudiciu material este invocată. În opinia mea umilă este o distincție clară, prin prisma logicii formale, dintre noțiunea de „fapt” dovedit și „presupunere”.

Conform „Noului Dicționar Oxford al limbii engleze”, citez că „faptul este vreo lucru care este indispensabil cazului.” Același dicționar definește o presupunere în felul următor: „presupunere – credință incertă: ex.: „ei au lucrat asupra presupunerii că moartea lui a fost o crimă”. Și încă o definiție din acest dicționar: „presupus – bazat pe presupunere decât pe fapt: cea mai mare parte din argumente sunt pur presupuse”.

Pentru a fi compensat, prejudiciul material trebuie să fi fost stabilit de către Curte la nivel de „fapt dovedit” și nu la nivel de „presupunere”. Regret foarte mult că Camera nu a făcut această distincție și a luat în calitate de „fapt” legal dovedit și stabilit o „presupunere”.

Mai mult, vorbind de prejudiciu în acest caz particular Camera nu a indicat ce fel de prejudicii au fost recunoscute. Dreptul Civil, la fel ca și, dreptul penal recunoaște diferite tipuri de prejudiciu: prejudicii generale, prejudicii speciale, prejudicii compensatorii, prejudicii punitive, prejudicii nominale etc. Toate acestea sunt prejudicii de natură pecuniară. Despre ce fel de prejudicii vorbim în acest caz?

CIRCUMSTANȚELE DE FAPT ALE CAZULUI ȘI RENUNȚAREA DE CĂTRE RECLAMANT LA UNELE DREPTURI ALE SALE

Dați-mi voie acum să trec la circumstanțele de fapt ale cazului.

La 19 august 1998 Curtea de Apel a dat câștig de cauză reclamantei și a ordonat restituirea a șase apartamente - nr. 3, 6, 7, 8, 12 și 13 - care au aparținut rudelor reclamantei pentru o perioadă mai mare de 40 de ani.

În anul 2000 reclamanta, din propria sa inițiativă, a depus o acțiune la Judecătoria sectorului Centru, cerând un schimb parțial în maniera în care executarea hotărârii din 19 august 1998 a fost îndeplinită. În mod special, ea a solicitat bani de la Consiliul Municipal în locul restituirii a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13).

La 10 ianuarie 2001, Curtea de Apel, examinând cererea reclamantei, a acceptat-o și a ordonat Consiliului Municipal să achite reclamantei 488 274 MDL - valoarea de piață a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13).

Cererea reclamantei de a i se achita bani în locul a cinci apartamente, din punct de vedere legal, înseamnă, că ea în mod deliberat, din proprie inițiativă, a renunțat la dreptul ei de a solicita restituirea a cinci apartamente (nr. 3, 6, 7, 12 și 13), alegând să primească în locul lor echivalentul lor bănesc în valoare de 488 274 MDL. La 20 noiembrie 2002 reclamanta a primit banii respectivi.

REVENDICĂRILE RECLAMANTEI

Poziția reclamantei

Înainte a acestei Curți reclamanta a revendicat în calitate de prejudiciu material 49 209,91 EURO, la fel ca și, 49 210 EURO în calitate de prejudiciu moral suferit ca rezultat al întârzierilor de executare a hotărârilor judecătorești din 14 martie 1997 și 3 octombrie 2000 favorabile ei.

În ceea ce privește hotărârea judecătorească din 14 martie 1997 reclamantul a susținut că ea ar fi putut închiria casa, dacă hotărârea judecătorească ar fi fost executată la timp, adică, imediat după ce a devenit executorie la 19 august 1998.

Reclamanta a prezentat rezultatele evaluării casei care a fost efectuată de către un expert, conform acestei evaluări, prețul de arendă pe piață pentru un metru pătrat ar fi fost 1,2 USD pentru fiecare lună. Ea a înmulțit numărul metrilor

pătrați la acel preț, apoi a înmulțit rezultatul la numărul de luni pe parcursul căror ea nu a avut posibilitatea de a folosi casa. Apoi, reclamanta a afirmat faptul că ar fi colectat plata pentru arendă pe un an înainte, în conformitate cu practica locală, și banii depozitați i-ar fi depus la o bancă comercială cu o rată înaltă a dobânzii. În ceea ce privește hotărârea din 3 octombrie 2000, reclamanta a revendicat că banii pe care i-ar fi obținut, la fel ar fi generat venituri dacă ar fi fost depozitați la o bancă comercială la o rată înaltă a dobânzii.

Analiza revendicărilor reclamantei și poziția acesteia

Conform Dicționarului Oxford al limbii engleze renunțarea presupune “renunțarea la un drept legal etc.”, iar verbul a renunța semnifică „a înceta de a insista sau de a utiliza (un drept, o revendicare, o oportunitate, etc.)”. Aceste formule în mod perfect se potrivesc situației reclamantei.

După evenimentele descrise mai sus, înfăptuite la inițiativa reclamantei, de a renunța la drepturile sale de a acoperi posesia celor cinci apartamente și la schimbările în modalitatea trebuia să fie executată hotărârea judecătorească este incorect de a accepta argumentele reclamantei și a avocatului ei conform căreia dacă ea și-ar fi recăpătat posesia tuturor apartamentelor (pe care ea anterior le-a dat), ar fi găsit chiriași, și le-ar fi închiriat pe toate, în acest caz posibil că ea ar fi avut un anumit profit.

Orice specialist în domeniul dreptului trebuie să recunoască că această afirmație nu constituie un “fapt” legal dovedit și stabilit. Aceasta este doar o presupunere, care, mai mult, poate duce la o „simplă revendicare” care nu poate și nu trebuie să fie acceptată fie ca „prejudiciu material” sau ca o bază legală pentru orice fel de compensație.

Inițial, reclamanta nu a avut nici un apartament, ceea ce înseamnă de fapt că nu a avut ce da în chirie, și mai târziu ea a cedat dreptul de a primi cinci din cele șase apartamente. Ceea ce de fapt a avut reclamanta, a fost o hotărâre judecătorească, care îi acorda dreptul la un anumit moment în viitor, să le primească înapoi după ce vor fi fost evacuați locatarii apartamentelor respective pe baza unui „act de transmitere și primire a casei” emis de către Consiliul Municipal. De fapt ea nu a putut fi considerată proprietara apartamentelor nr. 3, 6, 7, 12 și 13 deoarece nu a fost întreprins nici un pas în vederea transformării „titlului” respectiv al ei în „titlu de proprietate”. Reclamanta nu a intrat în

drepturi de proprietate asupra acestor apartamente și, mai târziu, a decis să cedeze aceste drepturi în favoarea echivalentului bănesc al acestora.

Aici este necesar de menționat următoarele. Numai acei care sunt proprietari legali, numai acei care sunt în stare să dispună de proprietate, în termeni practici, sunt în stare să încheie contracte și să închirieze (arendeze) proprietatea lor.

În acest caz particular apare o problemă de natură conceptuală. A fost reclamanta proprietara a celor cinci apartamente? Este ea acum proprietara celui de al șaselea apartament? Discutând chestiuni ce țin de dreptul de proprietate, în mod prioritar vorbim despre legislația națională ce reglementează relațiile de proprietate în statele-membre. În ceea ce privește Republica Moldova, pentru a avea un drept de proprietate recunoscut public, el trebuie înregistrat în modul prevăzut de legislație. În acest sens și în ceea ce privește bunurile imobile, relevantă este Legea cu privire la cadastrul bunurilor imobile (Legea nr. 1543 – XIII din 25 februarie 1998).

Fiind relevantă prezentului caz, Legea nr. 1543 –XIII din 25.02.98 a cadastrului bunurilor imobile prevede:

Articolul 4 §2

Obiecte ale înregistrării sunt bunurile imobile, dreptul de proprietate asupra lor, alte drepturi patrimoniale.

Articolul 4 §3

La bunurile imobile se referă:

c) apartamentele și alte încăperi izolate.

Articolul 4 §5

Bunurile imobile enumerate în articolul 4 §§2, 3 și 4 sunt obiecte ale înregistrării obligatorii.

Articolul 28 §1

Înregistrarea dreptului asupra bunului imobil se face în temeiul următoarelor documente:

d) hotărârile instanței de judecată ...

Articolul 33 §3

Decizia privind refuzul înregistrării drepturilor se aduce în scris la cunoștința solicitantului și poate fi atacată în instanța de judecată.

Toate aceste prevederi legale în mod clar prevăd că, din cauză că reclamanta renunțând la drepturile ei asupra celor cinci apartamente în schimbul echivalentului bănesc al acestora, aceste apartamente nu au fost înregistrate ca proprietate a sa și nu pot fi înregistrate acum sau, utilizând terminologia prevăzută de către Legea de mai sus, ea nu a obținut „recunoașterea publică a dreptului său la proprietate” asupra acestor apartamente. Acestea fiind spuse, din punct de vedere legal ea nu poate fi privită ca fostă proprietară sau prezentă proprietară a acestora, astfel că ea nu a fost în drept să le cedeze sau să primească plata pentru închirierea acestora, chiar teoretic vorbind.

În ceea ce privește cel de al șaselea apartament, acesta nu a fost înregistrat, așa că reclamanta nu a obținut drept de proprietate asupra acestuia. Hotărârea judecătorească pe care o are reclamanta, poate fi considerată numai ca „un titlu” care să-i ofere drepturi de a înregistra revendicările sale legate de proprietate, ca ea să poată deveni proprietar legal recunoscut. Această cale în continuare rămâne deschisă ei. Eu nu încerc să ridic aici chestiunea de neepuizare deoarece aceasta nu a fost invocată de către Guvern. Eu menționez acest aspect doar în ordinea de a arăta lipsa de „statut de proprietară” a reclamantei și faptul că ea a avut doar „un titlu” în legătură atât cu primele cinci apartamente cât și cu al șaselea apartament, proprietate nerecunoscută public.

Este destul de limpede că doar „un titlu” nu poate fi închiriat, și în consecință nu poate genera un profit. În aceste circumstanțe, consider că calculul „venitului” ratat propus de către reclamantă și avocatul său ca fiind totalmente nefondat și care duce în eroare (de exemplu, înmulțirea valorii de 1,2 USD la suprafața apartamentului, pe care spune ea că l-ar fi închiriat și la numărul de luni care au trecut după adoptarea hotărârii judecătorești pronunțate în favoarea ei).

Referitor la pretinsul prejudiciu material în forma pierderii oportunității de a depune banii la bancă și de a obține dividende, aș dori să menționez următoarele circumstanțe. Reclamanta a primit compensație pentru cinci apartamente în sumă de 488, 274 MDL la 20 noiembrie 2002. Așa că, după acea

dată, dacă noi din nou apelăm la legitățile logicii formale, reclamanta ar fi avut intenția de a depune banii la bancă, ea ar fi depus 488 274 MDL. Dacă i s-ar fi oferit oportunitatea de a obține dobândă pentru o perioadă de un an și cinci luni și ar fi dovedit și „faptul” că ea într-adevăr anterior intenționa să facă acest lucru. Din păcate, reclamanta nu a adus nici o probă care să dovedească acest lucru. În toate aceste circumstanțe este imposibil, din punct de vedere logic, să acceptăm ca dovedit în prezența unui dubiu rezonabil „faptul” intenției sale de a depune la bancă banii în trecut când ea nu a făcut acest lucru în ciuda tuturor condițiilor necesare fiind satisfăcute în prezent.

Eu înțeleg că aplicând legile logicii formale nu este cea mai bună modalitate de a analiza cazurile judiciare, dar în această situație de lipsă a oricărei probe certe a contrariului, aplicarea acestora ar fi ajutat Camera să adopte decizia corectă.

CONDIȚII PENTRU COMPENSAREA PREJUDICIULUI MATERIAL

În numeroase ocazii, și absolut corect, această Curte a statuat că reclamantii ar trebui să dovedească prejudiciul material pentru care ei solicită compensații și că nu se pot acorda compensații pentru prejudiciul care de fapt nu a fost suferit (vezi, printre altele, *Kudla v. Polonia* GC, nr. 30210/96, para. 162 – 165, ECHR 2000 –XI; *Treial c. Estoniei*, nr. 48129/99, para. 67 – 70, 2 decembrie 2003; *Lisiak c. Poloniei*, nr. 37443/97, para. 52, 5 noiembrie 2002, *Piechota c. Poloniei*, nr. 40330/98, para. 49, 5 noiembrie 2002, *Koral c. Poloniei*, nr. 52518/99, para. 62, 5 noiembrie 2002; *Nowicka c. Poloniei*, nr. 30218/96, para. 82, 3 decembrie 2002 și multe, multe altele).

Când cineva discută procesul de dovedire a unui fapt legal relevant, inclusiv revendicări de ordin material, teoretic vorbind următoarele standarde de probare ar trebui considerate ca aplicabile: „... dovadă clară și convingătoare ...”, „... în prezența unui dubiu rezonabil ...”, sau „... preponderența probei ...”. Dacă proba nu este suficient de concludentă, o regulă generală spune că hotărârea judecătorească trebuie îndreptată împotriva părții care a avut sarcina de a dovedi faptele cauzei și care nu a reușit s-o facă. Din jurisprudența citată mai sus este în mod precis clar că „reclamantii trebuie să dovedească prejudiciul material pentru care ei solicită compensație și că ei nu pot fi compensați pentru prejudiciul pe care de fapt nu l-au suferit”. Nu mai este necesar de spus faptul că, deși, sarcina de a dovedi a aparținut reclamantei, nici unul din standardele

menționate mai sus nu a fost îndeplinit de către reclamantă, în pofida faptului că toate condițiile necesare pentru ca dânsa să facă astfel au fost satisfăcute, deoarece ea a beneficiat de asistență legală plătită de către Curte.

Iarăși, când se discută despre problema prejudiciului material, mai întâi de toate trebuie să se înțeleagă că prejudiciul material înseamnă deteriorarea situației financiare, materiale a reclamantului. Pentru a detalia, prejudiciu material semnifică că rezultatul unui anumit act ilegal a fost deteriorarea situației care a existat înaintea acestui act ilegal. Pentru a avea dreptul la o compensație, persoana care pretinde această compensație trebuie să dovedească că situația financiară a lui sau a ei a devenit mai rea decât înaintea act ilegal respectiv. Deteriorarea situației reclamantului este prima și principala condiție pentru a ridica chestiunea „prejudiciului material”.

Reclamanta, așa cum am menționat anterior, nu a prezentat nici o probă, care să dovedească faptul deteriorării situației ei financiare ca rezultat al încălcării constatate. Așa că, ea a nu a reușit să dovedească caracterul de fapt decât cel presupus al pierderilor ei financiare.

Dacă Camera spune că în acest caz reclamantul a suferit prejudiciu material ca rezultat al neexecutării hotărârilor judecătorești, este nevoie să fie convinsă de faptul că situația financiară a reclamantei în mod imediat după adoptarea hotărârilor judecătorești a devenit mai bună decât este acum, și că deteriorarea aceasta poate fi explicată prin neexecutarea actelor judiciare sus menționate. Dar să statuezi că situația ei financiară de acum este mai rea decât era după adoptarea hotărârilor judecătorești este pur și simplu neadevărat, mai ales, luând în considerație faptul că ea a primit din partea autorităților din Republica Moldova o compensație în valoare de 488 274 MDL.

Este absolut clar că în prezentul caz reclamanta nu a suferit vreun prejudiciu material în forma pretinsă de către ea și avocații săi și acesta este răspunsul la întrebarea de ce ea nu a reușit să aducă probe.

Eu consider că Camera, în absența dovezii din partea reclamantului, nu ar fi trebuit să se implice într-o muncă de presupunere și speculare asupra profiturilor (dacă este cazul) pe care ea le-ar fi putut primi dacă prevederile Convenției nu ar fi fost încălcate. În sarcinile Camerei nu intră înlocuirea avocaților reclamantului și încercarea de a compensa ceea ce prin definiție nu poate fi îmbunătățit – lipsa de probe – prin diverse formule foarte dubioase.

Regret mult faptul că Camera a preferat să adopte o atitudine diametral opusă. În loc de a accepta dovezile, Camera a făcut uz de diferite „supoziții”,

fapt confirmat prin următoarele formulări în hotărâre: „reclamantul a susținut că ar fi dat în chirie casa”, „chiria ar fi fost încasată în avans”, „banii ar fi fost depuși la o bancă comercială”, „prin urmare banii obținuți ar fi generat venit”, etc. După toate aceste „supoziții” Camera conchide:

„Curtea consideră rezonabilă abordarea generală de a evalua pierderile suferite în rezultatul ne-executării hotărârii.”

Cu părere de rău nu pot să accept o astfel de logică, care este prea departe de standardele generale ale teoriei probelor.

Sunt și alte câteva fragmente care mi-au provocat dubii. Spre exemplu, în § 70 al hotărârii sale Camera declară, citez:

„Curtea reiterează că o hotărâre prin care a fost depistată o încălcare impune statului reclamat obligația legală de a pune capăt încălcării și a repara consecințele acesteia astfel încât să restabilească cât mai mult posibil situația existentă înainte de producerea încălcării (vezi *Fostul Rege al Greciei și alții împotriva Greciei* [GC] (satisfacție justă), nr. 25701/94, §72). În cazul prezent, reparația trebuie să urmărească punerea reclamantului în poziția, în care s-ar fi aflat dacă nu avea loc încălcarea.”

Sunt pe deplin de acord cu constatările Curții în cazul *Fostului Rege al Greciei*, și anume cu faptul că statul reclamat are:

„obligația legală de a pune capăt încălcării și a repara consecințele acesteia astfel încât să restabilească cât mai mult posibil situația existentă înainte de producerea încălcării.”

În același timp mi se pare incorect și contrar legilor logicii transformarea regulii de mai sus în hotărârea prezentă în:

„reparația trebuie să urmărească punerea reclamantului în poziția în care s-ar fi aflat dacă nu avea loc încălcarea.”

Literalmente, decizia în cazul *Fostului Rege al Greciei* e compusă, la rândul său, din următoarele trei elemente legate:

- i. obligația legală de a pune capăt încălcării;
- ii. reparația consecințelor încălcării;
- iii. reparația trebuie făcută astfel încât să restabilească cât de mult posibil situația existentă înainte de producerea încălcării.

Aceste trei elemente foarte clare și logice sunt transformate într-o formulă ambiguă – „reparația trebuie să urmărească punerea reclamantului în situația în care s-ar fi aflat dacă nu se producea încălcarea”.

Pentru mine este absolut neclar în ce mod autoritățile naționale pot întreprinde pași pentru a „pune reclamantul” undeva, și care este acea „poziție, în care ea [adică reclamantul] s-ar fi aflat dacă nu se producea încălcarea”? Din păcate, hotărârea nu ne oferă nici un răspuns, lăsând această situație polivalentă, vagă și susceptibilă pentru diferite interpretări greșite.

Acum dați-mi voie să trec la următorul subiect, incorect numit „pierdere de profit”.

Dacă pretențiile reclamantului sunt analizate sub titlul de „pierdere de profit”, după părerea mea, trebuie de luat în considerare următoarele.

În principiu, în opinia mea, în alte situații este posibil să ceri compensare pentru „pierderi de profit”. Oricum, această compensare ar trebui să aibă loc cu întrunirea următoarelor condiții principale, dar nu și exhaustive:

- i. reclamantul ar trebui să dovedească că el/ea încasa astfel de profit și să dovedească mărimea acestui profit;
- ii. reclamantul trebuie să dovedească că a pierdut acest profit; și
- iii. reclamantul trebuie să dovedească că pierderea profitului pe care îl obținea se atribuie statului.

Este destul de evident că nu poți pierde ceva ce nu ai avut niciodată. Altfel spus, nu se poate pretinde compensare pentru „pierdere de profit” în situația în care nu s-a încasat vreodată profitul, de pe urma pierderii căruia se pretinde compensarea. Aplicând aceste criterii în cazul de față, trebuie să ne mulțumim cu faptul că reclamantul primea anterior venitul, pierderea căruia o reclamă, și că statul este responsabil pentru această pierdere.

Fără doar și poate în cazul de față reclamantul nu a oferit mărturii care să dovedească că criteriile de mai sus au fost îndeplinite. Eșecul de a susține pretențiile cu privire la existența oricăror prejudicii pecuniare în termeni practici exclude orice compensare.

Respectiv, revendicarea din partea reclamantului a compensației pentru „pierdere de profit” nemotivată nu ar fi trebuit acceptată. Din păcate, Camera a preferat să nu porceadă la o analiză detaliată a situației legale și să decidă acordarea mijloacelor bănești revendicate drept compensație pentru prejudiciile pe care reclamantul nu le-a suferit.

Se pare că în cazul dat Camera a decis să acorde reclamantului așa numitele prejudicii „presupuse” (așteptate). Am ajuns la această prezumție prin intermediul regulii generale a teoriei prejudiciilor „presupuse”, care prevede aproximativ următoarele: „Curtea încearcă să pună reclamantul în poziția în care acesta s-ar fi aflat dacă contractul ar fi fost executat de către părât”, contrar teoriei prejudiciilor de suport, regula generală a căreia spune următoarele: „Curtea încearcă să pună reclamantul în poziția în care acesta s-ar fi aflat dacă contractul nu ar fi fost niciodată încheiat”.

Regula generală menționată mai sus a teoriei prejudiciilor „presupuse” practic coincide cu formula utilizată de Cameră în hotărârea asupra cazului Prodan, și anume „reparația trebuie să tindă spre punerea reclamantului în poziția în care s-ar fi aflat, dacă nu se producea încălcarea”.

Eu sunt pe deplin conștient de existența teoriei prejudiciilor „presupuse”, unde standardul de demonstrare este foarte jos – la nivelul „certitudinii rezonabile”. Dar cred că această teorie est absolut inacceptabilă în cazul dat. Teoria prejudiciilor „presupuse” constituie o parte a dreptului privind încălcarea contractului, specific sistemelor juridice ale dreptului comun și se aplică în conformitate cu anumite condiții, prima fiind încheierea contractului în formă scrisă. Prejudiciile „presupuse” rezultate din încălcarea contractului încheiat în forma orală pot fi garantate doar atunci când părâtul a fost de acord cu ele. O altă condiție este că prejudiciile „presupuse” trebuie să fie posibil de a fi prevăzute, astfel încât să permită părților contractante identificarea consecințelor legale și financiare care vor surveni în momentul încălcării obligațiilor lor contractuale, să permită părților de a decide ce e mai convenabil pentru ele – de a continua prin înfruntarea cheltuielilor rezultate din respectarea obligațiunilor contractuale sau de a le încălca și de a plăti celeilalte părți compensație financiară prevăzută de contract. Astfel, prejudiciile „presupuse” trebuie să fie de o așa natură încât să ofere părților posibilități reale de calculare a pierderilor financiare în situația încălcării contractului.

În cartea sa „Dreptul Statelor Unite” (Verlag C.H. Beck, Munich, 2002, pag. 134) profesorul Peter Hay scrie: „Dacă o parte nu îndeplinește obligațiunile sale contractuale, cealaltă poate pretinde la pagube pentru nerespectarea clauzelor contractuale. Această revendicare se va aplica în cazul ne-executării, executării necorespunzătoare sau în cazuri de respingere anticipată... Scopul este **de a pune partea vătămată în poziția în care el sau ea s-ar fi aflat dacă contractul ar fi fost îndeplinit în conformitate cu termenele sale** [accentuat].

“Daunele” cuprind paguba nemijlocită survenită ca consecință a nerespectării contractului (pagubă generală), cât și viitoarea pagubă rezultată din această nerespectare (pagube speciale sau firești) **în măsura în care acestea erau previzibile în momentul încheierii contractului.**

Fără doar și poate, reclamantul nu a informat niciodată autoritățile despre planurile sale de a închiria apartamentul sau de a depozita banii la o bancă, sau despre „pagubele” pe care le aștepta, deci nimeni nu poate confirma caracterul previzibil al revendicărilor sale financiare.

Chiar și această prezentare foarte superficială a teoriei prejudiciilor „presupuse”, în lumina cazului dat, arată foarte clar că aceasta este inaplicabilă în situația noastră.

E. CONCLUZII

Opinia mea cu privire la soluțiile posibile a situației juridice prezente pot fi formulate în următorul mod.

Se recunoaște, în general, că executarea unei decizii judiciare finale este parte a „procesului”.

În cazul *Hornsby împotriva Greciei* Curtea foarte corect a indicat că executarea unei hotărâri luate de orice instanță trebuie privită ca parte integrală a „procesului de judecată” în conformitate cu Articolul 6 (hotărârea din 19 martie 1997, Rapoarte 1997-II, p. 510, § 40).

Corespunzător, ar fi logic de spus că reținerile în procesul de executare a deciziilor trebuie privite, la rândul lor, ca rețineri în cadrul unui „proces de judecată”. Și dacă acesta este cazul și acceptăm legitățile logicii, în situația dată suntem decizi să urmărim hotărârile anterioare legate de chestiunea cercetată.

În acest context, cred că este necesar să remarc că această Curte în multe cazuri a tratat pagubele cauzate de reținerile procedurale drept „prejudicii non-pecuniare” (exprimate în formă de suferință și frustrare), cauzate de tergiversarea procedurii. Nu reușesc să văd vre-un motiv specific de ce Camera s-ar îndepărta de la această abordare generică în acest caz.

Pe de altă parte, nu trebuie exclusă posibilitatea că reclamantul a suferit, în rezultatul efectelor potențiale ale încălcării descoperite, pierderea unor oportunități care trebuie luate în considerare, chiar dacă perspectivele realizării acestora erau dubioase (vezi hotărârea din 18 decembrie 1984, Seria A, nr. 88, pag. 13, § 25 în cazul *Sporrong și Lonnroth împotriva Suediei* (Articolul 50)).

Deoarece elementele precedente ale prejudiciilor nu se supun unui calcul exact, Curtea de regulă le ia în considerare în ansamblu conform principiului echității, după cum o cere articolul 50 (acum articolul 41) (vezi hotărârea în cazul *Colozza împotriva Italiei*, Seria A, nr. 89, pag. 17, § 38, cât și hotărârea menționată mai sus în cazul *Sporrong și Lonnroth*, pag. 14, § 32).

Aș fi de acord că în acest caz particular, date fiind întârzierile în executarea deciziilor judiciare, reclamantul a pierdut unele oportunități și trebuie just compensat pentru aceste pierderi. Dar nu este corect din punct de vedere juridic tratarea compensațiilor pentru pagube, fie ele pagube pecuniare sau ne-pecuniare, drept „punerea reclamantului în poziția în care s-ar fi aflat dacă nu se producea încălcarea”. După cum nu se poate intra de două ori în apa aceluiași râu, nu se poate reveni la o situație trecută și este chiar mai puțin posibil plasarea reclamantului în acea situație.

În concluzie, consider că în raport cu încălcările depistate de această hotărâre, reclamantul a suferit pierderea oportunităților și pagube ne-pecuniare incontestabile (vezi, printre alte autorități, hotărârea din 30 octombrie 1998, Rapoarte ale Hotărârilor și Deciziilor, 1998-VIII), dar nu și prejudicii pecuniare directe sau prejudicii pecuniare sub formă de pierdere a profitului (sau venitului).

F. REFERITOR LA CARACTERUL EXCESIV AL COMPENSĂRII ACORDATE ȘI NEREUȘITA DE A REZOLVA CHESTIUNEA PRIVIND CEL DE-AL ȘASELEA APARTAMENT

Nu pot să fiu de acord cu suma de bani acordată de către Camera reclamantului (11.000 + 3.000 Euro), din cauza caracterului absolut exagerat și incorect.

Argumentele care m-au condus la această concluzie sunt următoarele.

Reclamanta primește pensie în valoare de 210 lei moldovenești pe lună (a se vedea alin. 80 al hotărârii) care constituie 2520 de lei pe an. Suma acordată drept recompensă, adică 14.000 de Euro, fiind recalculată în lei moldovenești ($\times 15.4$) constituie 215.600 lei moldovenești. Aceasta, la rândul său, constituie echivalentul unei pensii primite timp de 85 de ani (215.600 împărțit la 2520).

Acest calcul simplu demonstrează caracterul exagerat al sumei propuse drept recompensă care este egală cu venitul reclamantului pentru o perioadă de

85 de ani. Această sumă, în opinia mea, depășește limitele rezonabile. Cea mai potrivită sumă ar fi fost suma de 5.000 Euro. Din păcate, și declar aceasta cu regret, poziția mea n-a fost acceptată de majoritatea. Înseamnă oare aceasta că proporții similare (de plată a recompensei, în cazurile ce țin de întârzierile procedurale, a unor sume egale cu venitul reclamantului pentru o perioadă de 85 de ani) vor fi aplicate în toate cazurile ulterioare?

În al doilea rând, în cererea sa reclamantul se plânge de ne-executarea a două hotărâri judecătorești. Una dintre ele privind recompensa pentru cinci apartamente și alta privind nereușita în a-i întoarce cel de-al șaselea apartament. Prima parte a reclamației a fost epuizată când autoritățile moldovenești i-au plătit suma de bani pe care a cerut-o și acum ea poate primi recompensă doar pentru întârzierile în plata acesteia. Dar a doua parte a acestei reclamații, nereușita în a întoarce cel de-al șaselea apartament, mai rămâne validă. Fără a răspunde la această întrebare noi n-am putut nici chiar să vorbim despre apărarea meritelor cazului dat, separat de chestiunile Articolului 41. Sunt absolut convins că Curtea ar trebui să ceară autorităților moldovenești fie să întoarcă apartamentul probabil timp de 3 - 4 luni, fie să plătească suma pe care o valorează acesta. O astfel de abordare a fost întreprinsă de Curte în cazul *Popescu Nasta împotriva României* unde acest fapt a fost declarat în partea operativă a hotărârii judecătorești și citez:

“[Curtea] ...

6. *Spune* că statul reclamat trebuie să-i restituie reclamantului, în termen de 3 luni de la ziua în care hotărârea va deveni definitivă în conformitate cu art. 44 alin.2 al Convenției, imobilul litigios și terenul pe care se află acesta;

7. *Spune* că în lipsa unei astfel de restituiri, statul reclamat trebuie să-i achite reclamantului, în același termen de 3 luni, 900.000 Euro (nouă sute mii Euro), pentru prejudiciul material care urmează să fie convertit în valuta națională a statului reclamat la cursul aplicabil la data reglementării...” (hotărârea judecătorească din 7 ianuarie 2002, cererea nr. 33355/96).

Merită a fi menționat că ambiguitatea menționată mai sus (dacă nu lipsa completă de logică), adică “despăgubirile ar trebui să fie orientate spre a plasa reclamana în poziția în care ea s-ar fi găsit, în cazul în care nu avea loc

încălcarea” constituie o modificare în limba engleză a formulării utilizate în Secțiunea a doua din cazul *Popescu Nasta împotriva României*, unde este scris și citez din nou:

“... restituirea bunului litigios, așa cum a fost ordonat prin hotărârea definitivă a tribunalului de primă instanță de la București din 3 noiembrie 1993, ar pune reclamantul, pe cât de posibil, într-o situație echivalentă cu cea în care el s-ar fi găsit dacă exigențele Articolului 1 al Protocolului nr. 1 nu ar fi fost ignorate...” (hotărârea judecătorească din 7 ianuarie 2002, cererea nr. 33355/96, alin. 56).

Formularea din cazul *Popescu Nasta*, în opinia mea, este completamente potrivită, deoarece restituirea proprietății confiscate într-o oarecare măsură, utilizând formularea hotărârii de mai sus “*pe cât de posibil*” sau utilizând formularea hotărârii din cazul *Fostului Rege al Greciei* “*în măsura posibilității*” poate fi considerată un fel de despăgubire pentru consecințele încălcării constatate sau, vorbind metaforic, “plasând” reclamantul în situația anterioară încălcării.

Din păcate, nu pot să spun același lucru despre modificarea sus-menționată în limba engleză a acestei formulări utilizate în cazul *Prodan*.

Doar pentru a concluziona spun că ceea ce este bun pentru situația ce ține de restituirea proprietății nu este acceptabilă pentru situația în care Camera pornește de la un caz general bazat pe precedent, acordând bani pentru “o daună financiară” inexistentă, care n-a fost suferită de reclamant, fără a acorda careva motive speciale pentru această direcție.

Salut inserarea în alin. 76 al hotărârii, în care Camera, vorbind despre apartamentul nr.8, a recunoscut “că apartamentul fie că ar trebui restituit reclamantului, fie că ea ar trebui să primească valoarea curentă pe piață a acestuia”, dar nu sânt de acord că nu putem hotărî această chestiune în prezent. Prețurile pentru apartamentele situate în diferite sectoare ale Chișinăului, în diferite case, noi, vechi, etc., sunt în general accesibile pe site-ul Internet al Agenției “LARA” (organizație care a eliberat certificatul de arenda pentru 1 m² a casei în cauză). Prețul mediu pentru 1 m² este de aprox. 350 de dolari americani. Noi cunoaștem suprafața apartamentului, astfel nu va fi nici o problemă în a calcula prețul. Pe de altă parte, prețul de piață nu poate fi determinat în termeni exacți, deoarece el constituie un compromis dintre cerere

și ofertă, și întotdeauna este un rezultat al negocierilor dintre vânzător și cumpărător. Dar, de fapt, prețul nu este atât de important în această situație particulară, deoarece Camera a fost solicitată să hotărască vis-a-vis de restituirea proprietății și prețul poate intra în joc doar în situația în care o astfel de restituire este imposibilă din cauza unor circumstanțe ieșite din comun. Astfel, în opinia mea, nu este nevoie de justificare pentru amânarea hotărârii finale cu privire la ultimul apartament.

Restituirea proprietății (adică a apartamentului nr. 8) din cazul *Prodan* a trebuit să fie punctul crucial al cazului din situația reclamantului. Din păcate, și regret aceasta foarte mult, în hotărârea actuală, Camera nu s-a reușit să se asigure.